

50 let od úmrtí nejstarší občanky Československa, paní Marie Bernátkové roz. Macurové (1857-1969)

Letošního 4. května si připomeneme 50. výročí úmrtí nejstarší občanky České republiky, resp. Československa, paní Marie Bernátkové roz. Macurové (1857-1969) z Horní Bečvy, která završila svou pozemskou pouť coby klientka tehdejšího domova důchodců v bývalém zašovském klášteře.

Rekord paní Marie Bernátkové, absolutně nejstarší občanky naší země, která se na území dnešní ČR narodila i zemřela, nebyl i po 50-ti letech doposud překonán! Dle Wikipedie se sice vyššího věku dožily ještě dvě ženy, a to chýnovská rodačka Marie Míková (1882-1994) a děčínská rodačka Edith Helena Kaufmannová roz. Popperová (1903-2015). Nicméně obě nezemřely coby občanky České republiky. Paní Míková žila ve Vídni (a je považována za nejstarší občanku Rakouska), paní Kaufmannová ve Velké Británii. Před 4 lety zemřelá paní Vlastimila Češková (1905-2015) z jarcovského mlýna je v pomyslném žebříčku českých dlouhověkých občanů se svými necelými 110 lety až na 7., resp. 4. místě.

Pojďme si, prosím, připomenout jeden (ne)obyčejný život paní Marie Bernátkové, jež se v roce 1960 stala nejstarší občankou okresu Vsetín (ve svých 103 letech), v roce 1964 nejstarší občankou Moravy (107) a v roce 1965 nejstarší občankou ČSSR (108). Dokonce je držitelkou světového prvenství, kdy v období od 16.6.1968 do 4.5.1969 byla dle Světové gerontologické organizace nejstarším oficiálně ověřeným žijícím člověkem na světě (111)...

22.10.1964: oslava 107. narozenin nejstarší občanky ČSSR paní Marie Bernátkové (1857-1969)
(zdroj: SOKA Vsetín)

Paní Marie Bernátková roz. Macurová se narodila dne 22.10.1857 v Čeladné čp.28 jako nejstarší dítě v rodině místního kováře Jiřího Macury (*16.4.1834) a jeho o 10 let starší ženy Johany roz. Pajurkové (*18.3.1825). Vdala se na svou dobu poměrně pozdě (v 25 letech), dne 7.11.1882 na Horní Bečvě za

Františka Bernátka (*27.11.1857 Horní Bečva, +10.9.1904 Horní Bečva), podruha a pozdějšího chalupníka v čp.194 tamtéž. V manželství se jim narodilo 8 dětí, přičemž jen tři děti se dožily dospělosti. Příčinou úmrtí dětí byl kašel, psotník, vrozená slabost, střevní katar a záškrk: Jan (*14.5.1887+3.1.1889), Anežka (*29.8.1892+19.1.1895), Josef (*27.1.1895+28.1.1897), Františka (*3.1.1900+22.4.1909) a Anežka (*9.3.1904+22.4.1904). Manželé do dospělosti vychovali tři děti: nejstarší Marie (*7.5.1883+15.1.1961) se v roce 1906 provdala za Ondřeje Červeného (*3.10.1883+27.2.1934), ½ pasekáře v Horní Bečvě čp.236. Druhorozená Anna (*9.7.1885+ante 1960) odešla v mládí do služby na Frýdecko a nejmladší syn Josef (*21.10.1897+8.2.1981) se v roce 1924 oženil do nedalekého Frýdlantu n. O. Rodina do roku 1904 žila na pasekách v usedlosti čp.194. Byla velice chudá, dle sčítacího operátu (1901) vlastnila pouhé 3 slepice, živil se coby lesní dělník. Muž František umírá v roce 1904 po 22-letech trvajícím manželství, ve věku 47 let na zapálení ledvin. Brzy po smrti svého muže se v roce 1906 49-letá vdova stěhuje i se svými dětmi do domácnosti čerstvě provdané nejstarší dcery Marie Červené (1883-1961) na Horní Bečvě čp.241, v jejíž rodině prožila celou větší půli svého poženaného života. Zde pomáhala v hospodářství a s výchovou jejich 6 dětí. Později pracovala jako pokojská na horské chatě Martinák, sezónně si přivydělávala sběrem lesních plodů. Mimochodem nejmladší vnuk Karel Červený oslaví koncem letošního roku 100 let života. Jak vidno, v jeho případě se jablko nezakutálelo daleko od stromu...

Dle kroniky obce Horní Bečvy a především ze vzpomínek potomků měla Marie Bernátková (1857-1969) těžký život, často neměla svým dětem dát co jíst. Rodina i sousedé ji charakterizují coby tichého, klidného, veselého a především pracovitého člověka. Zajímavostí je, že za svůj život nikdy nenavštívila lékaře.

Oslavy paní Bernátkové se od roku 1958 setkávaly se zájmem domovské obce, od roku 1960 i se zájmem médií (ČRo a ČT Ostrava, místní, později i celostátní tiskoviny). Díky této skutečnosti se můžeme v kronice obce Horní Bečvy (1958) dočíst, že je oslavenkyně v době oslavy svých 101. narozenin připomínána jako stále velice čilá, v létě spávala i přes svůj pokročilý věk na půdě na zemi a vycházela běžně do lesa na roští. Je zajímavé, že až do roku 1960 probíhaly oslavy stařenky Bernátkové v červenci, neboť oficiální datum jejího narození bylo stanoveno na 22.7.1858. Teprve po úředním prověření matričních zápisů křestních matrik v opavském Zemském archivu bylo zjištěno, že skutečné datum jejího narození bylo 22.10.1857. V roce 1961 se tak oficiální oslava uskutečnila až v říjnu a oslavenkyně tak ve svém životním kalendáři „poskočila“ na cifru 104. let... Například v roce 1960 list Naše Valašsko uvádí, že se oslavenkyně dožila 21 pravnoučat a 4 praprawnoučat (nejstaršímu vnukovi bylo tehdy 55 let). Stařenka byla v plném životním optimismu a v plné duševní i tělesné svěžesti, paměť jí plně sloužila. Ve svých 103 letech stále pracovala – okopávala zemáky, chodila sama na trávu, a den před svými oslavami se vypravila do lesa na hříby, neboť dle jejich vlastních slov dostala chuť na pěkně peprnou houbovou máčku... Na svých veřejných oslavách si ještě ve svých 105 letech zvesela zanotovala své oblíbené písničky. Ostatně v plné svěžesti je popisována periodiky i kronikou obce ještě i v roce 1965 (108). Čtyři roky po smrti své dcery Marie (+1961) se dne 20.12.1965 paní Bernátková stěhuje po téměř 60 letech svého života z domu na Horní Bečvě čp.241, do domova důchodců v Zašové, který se nacházel v areálu bývalého Ústavu sv. Josefa (dříve kláštera trinitářů) a kde prožila svá poslední 3 a ½ léta života. V přihlašovací formuláři je uvedena poznámka, že se paní Bernátková nebyla již schopna podepsat, nicméně i zde se těšila poměrně dobrému zdraví. Na její pobyt v Zašové si někteří občané dodnes vzpomínají. Jedna z jejich ošetřujících řeholních školských sester kongregace de Notre Dame, které se tehdy o klienty zdejšího domova staraly, dnes více než třiadevadesátiletá Sestra Marcela Obrdlíková, vzpomíná, že paní Bernátková byla mezi personálem i klienty oblíbena, ač se ráda chlubila příběhy z mládí, jak byla nejrychlejší a nejhbitější ze všech, ale tuto „slabůstku“ ji všichni s láskou promíjeli. Vyznačovala se i velkou chutí k jídlu, avšak s ohledem ke svému věku samozřejmě toho mnoho nezkonsumovala. V

den oslav jejich 110. narozenin je dne 22.10.1967 v novinách zaznamenáno, že paní Bernátková se stále těší dobrému zdraví a stařenka si přála na světě pobýt další léta života. Když byla jedním z reportérů dotázána na její recept na dlouhověkost, bez přemýšlení odpověděla: „Hodně pracovat a málo jíst“! Tato životní moudrost je ostatně univerzálně platná do dnešních dnů... O rok později, při oslavě 111. narozenin, se již stařenka začíná uzavírat do „svého“ světa vzpomínek, dle redaktora časopisu Naše Valašsko byla již zesláblá, nesloužil jí zrak ani sluch. Avšak chvilku na zazpívání některé z jejich oblíbených písniček si čas vždy našla, dokonce i se zajucháním si, jako kdysi v mládí při muzice...

Paní Marie Bernátková zemřela přesně před padesáti lety, dne 4.5.1969 v Zašové, ve spánku v pozhnaném věku 111 let a 194 dní. Příčina úmrtí je uvedena arterioskleróza (arteriosclerosis universalis). Její rekord nejstarší občanky naší země nebyl do dnešního dne překonán, tedy přesně po 50 let! O dva dny později byla uložena do rodinného hrobu na Horní Bečvě. Chalupa na Horní Bečvě čp.241, kde prožila posledních 60 let svého života, jako němý svědek dávno minulých časů a pamětník jednoho (ne)obyčejného lidského příběhu, stále ještě stojí...

22.03.2019: Dům na Horní Bečvě čp.241 (dnes bohužel již ve značně zchátralém stavu), který v letech 1906-1965 obývala paní Marie Bernátková (1857-1969) (foto autor)

Zdroje:

- 1) Seznam nejstarších obyvatel Česka, https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_nejstarších_obyvatel_Česka
- 2) http://gerontology.wikia.com/wiki/Marie_Bernatkova
- 3) Státní oblastní archiv v Opavě: křestní, oddací a úmrtní matriky obce Čeladné a Horní Bečvy (1850-1950), <http://digi.archives.cz>
- 4) <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1969/5/6/2.png>
- 5) Státní okresní archiv Vsetín: fotoarchiv a archiv periodika Naše Valašsko (1957-1969), Obecní kronika obce Horní Bečva (1951-1970), Obecní kronika obce Zašové (1963-1985), Sčítací operáty obyvatel obce Horní Bečvy (1890-1921).
- 6) Osobní vzpomínky pana Karla Červeného, paní Marcely Obrdlíkové, pana Josefa Krupy a dalších osob, jimž tímto velice děkuji. Mé poděkování patří taktéž pracovníkům SOkA Vsetín, Obce Horní Bečva a Obce Zašová za pomocnou ruku.

Zpracoval: Ing. Rostislav V. Němejc, Ph.D., ve Veselé-Zašové, 16.04.2019